

САНА

ХАБЫАТ
1991 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ЧУРАПЧЫ
УЛУУХУН
ХАБЫАТА

ОПОХ

№ 129 (7514) • 1993 жыл. Алтынның 30 күнү. Суббота • Санаата 25 солкубай.

П. А. Ойуунускай кэргэнин Акулина Николаевна уонна оҕолорун кытта.

УЛУУ КИИИЭХЭ СҮГҮРҮЙЭН

Алтынның 28 күнүгэр улуус киинигэр П. А. Ойуунускай төрөөбүтэ 100 сыла туоларынан ытыллар күнүгэр түмүктүү сүрүн дьаһал, научнай-практическай конференция, буолан ааста. Саха норуотун улуу уолун нэрлэстиир түһүлгэ олохтоох театр, культура үлэһиттэрэ Ойуунускайга анаабыт монументтарынан аһалыына. Республика правительствотун аатыттан биэр дойдулаахпыт А. И. Понсеева эбэрдалаата. Платон Ойуунускай төрөөбүт Таатта улууһунан ити улуус дьаһалтатын баһылыгыт солбуйааччы Р. П. Неустроев, истин, иһирэх тыллара этэн туран, урукку биэр улуустаахтарыгар, чуралчыларга, И. И. Попов онорбуг Ойуунускай кыраакый бөлүгүн бэлэхтээтэ. Улуус дьаһалтатын баһылыга И. С. Слюпин кирип-тылы эттэ уонна конференция үлэтин сатайан ытта.

Платон Ойуунускай олонор ааспыт олохун, үлэтин хамнаһын арылган нөрдөрү даһылааттыра филологическай наука доктордара Е. И. Корсаков, П. А. Слепцов, СГУ профессора Г. Г. Макаров, суруйааччы С. А. Попов — Тумат бахтылар, Даһылааттар быһастарыгар Ойуунускай суруйааччы быһымынан кэрэс халларбыт кэтибэт кэрэс тыллара нэһэн-куойан, илбистэни-иччилээн иһилиннэлэр, Саха саналаах бары да собулур, ытыктыыр, артистарбыт Гаврил Колесов, Симон Федотов, Зоя Багышанова мустубут дьону-сэргэни сэргэхситэр курдук Ойуунускай айымньыларын аахтылар. Оттон ырыаһыт Марина Попова норуот матымбытар «Дирбиэн-дарбаан күнүгэр» ырыаны эдэрдик эрчимнээх күүлэһиһэн доһолуһта.

Сыһыадап кэмнэгэр Н. Сантаев «Ойуунускай ыһааһар», С. Ериолаев «Таатта — Ойуунускай дойдута» дьон иһинэлэргэ нөрдөрүлүннүлэр.

Конференция Ойуунускай кыһа Сардаана Платонова ахты-этигинэн түмүктэнэ. Киинэхэ уонна Ойуунускай иһинит кыһыгар М. А. Николаева да олохтоо дьаһалта кыһа тиригин туттартаата. Оттон киинигэр Хайахсыска олоро, үлэтин-сылды-быттарыгар ити нэһисинэ дьаһалтатын баһылыга И. Д. Понсеев убаһа бэлэхтииллэрин туһунан кумууһу туттарда. Итиннэ тэһ аһар-конкурс кыһылаахтарыгар бастың асчыттарга уонна Ойуунускай күнүгэр ытыгы сыраларын доһото солбуйааччылар аһаһылар.

Төрүт ас амтаннаах

Ойуунускай күнүгэр ытыллыбыт дьаһалтар-тан биридэстэринэн саха аһын көрүү-быһастаах буолар. Дьэ хайааһыкаларын ортолоругар Илара Кондратьева Чуралчы быһымыкатыттан астаан айан онорбуг «Аал-уот» фирменнай бүтүүдэтэ бастыгынан быһыһыллына. Варвара Васильева дьыл түөрт кэмнэгэр аһанар бүтүүдэлэргэ, Аһа Врыгасева хатта үрүмэтэ, Акулина Ноговицына «Уол оҕо хоһонь-оһор кэһинтэ» дьэ бүтүүдэтэ биһирэнилэр. Оттон аһал уөрөхтөөх идэтиһит асчыттарга А. Попов, Н. Захарова, А. Око-вешнинова уо. д. а. аһара бэлэһэннэлэр. Улуустаа-ры потребсоюз председате-лэ Г. С. Платонов киин-лэргэ сманалаах бэлэхтэри туттартаата.

КЫЫҔА ЭРЭЛИН СҮТЭРБЭТ

Платон Ойуунускай төрөөбүтэ 100 сылын көрсө аһалаах комһесити төрүл-лөн иһин көмүлүүбүт си-рин буларга соруна сы-рытта. Ол эрэри архивтар-га үлэһэһин, хайа эмэ өртүүнүн оччотообу 1937—1938 сылларга сыһыан-наах дьоннору кытта көр-сүһүүдэр, археологтары уонна оннооһор экстрасен-стары тардан үлэһэһин үчүгэй түмүктэри биэр-бэтилэр. Репрессияламмыт поэт кыһа Сардаана Платонова хаһап эһит ити инсталлэ хайаан да

арыһыада, дьон эрэлиң сүтэрбэт.

Сардаана Платонова оҕо сааһыттан биэр ман-нык түгэни өйдүүр иһэлэ-рэ киһилэри—иһин кыһ-чааны, киһилэр санылла-рынан, паркада илдьэн иһ-пит. Түрмэ враһа бэрт киһэлэһиһэн иһэлэригэр «Платон суох буолла» дьэ биллэрэһин кытта са-на көмүү суолларынан еврейдэр кыһабыһаларын эһин аһаларын көмүл-лүт иһин билэ сатаабыт буолуохтаах.

иһэр»,—дир экономикай-кай отдел специалиһа С. А. Никонен. Ыллыы улуустартан соҕотох ма-иһалар эрэ МПМК-лара ак-ционернай общество буол-лан туспа барбыт. Итин-нэ республикатааһы тө-риилтэһэр итинниң ааты сүгэр. Оһон государствен-най структурадан таһсан бэйэ баһын бэйэ биллэ-рингэр үлэ оһууттан сы-дэрийбит курдук.

«Якутагропромстрой» Чурапчытааһы МПМК-га, собулун кэллэр эр, са-быһалаах акционернай об-щество буолуохтаах. Ол аата коллектив биллэһин.

тылыга эмнэ, котельнайың киллэрэн туран, 50 миһе-тэлээх дөһсөд тутууларга быһылгыга «тонорулунну-лар». Оттон Диринг агро-школатыттан үлэһэһит 61 мол. солк. аһсан ыла иһиктэр. Эһинэ итинниң Мындааһааһы спортзалы-гар, улуус киһингэр пенар-ня тутууларыгар ылар нэ-тээх оһолордор. Күн бу-гун оһоһуллаһуут үлэ 45 бырыһыана төһөнө иһик.

Сыл хаалбыт кэмнэгэр соруктара сии биэр килэ-тэһиннээх. Бастатан, бы-һыл уонна эһинэ үлэһэ бэриллиһтээх объектарга үлэһиһэлэр. Ол курдук, Чурапчы сэлэһинэһингэр санэпидстанция дьаһалта-тын дьэһтэ, баһаарынай депо, киһи элэһтиһескэй ситимнэ таас гараж, Одь-лууннааһы СПТУ-га үөрэ-нэр корпус тутуулаһалар. Оһору сэртэ киһингэ таас оһоһула тутуута ситэри-лиһтээх. Бэйэ баһата кэ-һиһиһэлэр. Ыһыл улаһан үлэһэрэ —таас котельнай тутуута.

Кэлэр сылга туох үлэ-лэһиһтээһэ торумнаммыт. Холобур, агрошкола, ма-нааһы таас оһоһула ко-тельнайа, Хатылы дөһсэ-да, Сылан кварталнай котельнайа тутуулуохтара. Ыһылан турар, үбүлэнэр буоллаһтарына. Оһору та-һынан бэйэлэригэр профи-лакторий, Мындааһааһы нефтебаһа, киһинэ вете-раннар дьыһэлэр, үөрэтэр-производственной комби-нат дьэһтэ тутуулуохтаа-тар.

Ол эрэри ыарыһа-таллара да суох буолба-тах. Бастатан, иһиһиһк-тэрдээһи биригээһэлэрэ ыһылланнар, үлэ кэмнэһэ кыһчыр. «Ол сүрүн би-риһиниһэһиннэ үбүлэһин суоһа буолар. Бу кэһин Мугудайга, Чыапһарада, Дирингэ иһинтэн тохтоо-тулар,—дир производст-веннай отдел начальниһа Г. В. Филиппов.—Ыһи-һин Сыланга, Мындааһа-һыга эрэ биригээһэлэр-дээһипт». Эрдэттан даһа-ны хамнаһ кыратыттан сылтаан үлэһиттэр тутуу-тан барыталааһыттар. Итиннэ иһиһиһкэһтэргэ ха-һаһыһыһаһын структура-та уларыһыта эмнэ дьаһыт, холобур, сүөһү-нэһи пай үлэһитинэ.

(Салгыһын 2-с стр. көр).

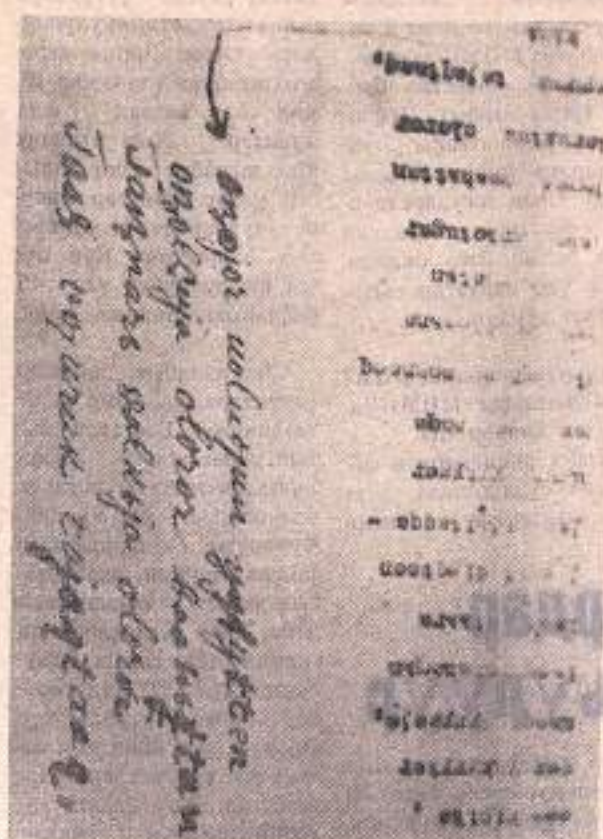
Сыл саһаланыһыттан бэйэ күүһүннэ 527.6 мол. солк. тутар-танар үлэ то-лорулуһуот. 1991 сыллаа-һы сыһанан бу 3598 тыһ. солк. тэһиһэр. От-тон 1992 сылга 4258 тыһ. солк. тэһиһэлэ сы-дэһыһыттан саһаатааха, бы-һыл ол 84 эрэ бырыһыан-на үлэһэһипт. Уһ-харчы хамсааһыттар кыһыттаран, саһаасчыттар үлэһэ-һипт да төһөөһөнө уһа-таллар. Ити өссө арыһы кыһаллара. Оттон быы-һыгар тутууну букатын тохтоһуһуоттар бааллар. Ол курдук, Чыапһарада, Сы-ланга котельнайдар, Ха-

Аһалара олбүтүн туһу-нан официалнай доку-муоннары дьэ кэргэн бэрт эрэһиннэ 1943 сыл-лааһы эрэ ылар кыһаһа-һыта, 1955 сыллааһа, Платон Алексеевич реабилитацияһаһыт сыһыгар улаһан эрэл үөһкээһитэ, ол ғыһан баран киһи кө-мүлүүбүт сиһин сии биэр арыһбатаһтара. Ол эрэл биллэһин, поэт юбилейһан сибэһтэһиһ эмнэ күүһиһа.

Ол түгэн кэһинэ дьэри Ойуунускай аймаһтара

СНА.

П. А. Ойуунускай төрөөбүтэ 100 сыла туолуутугар

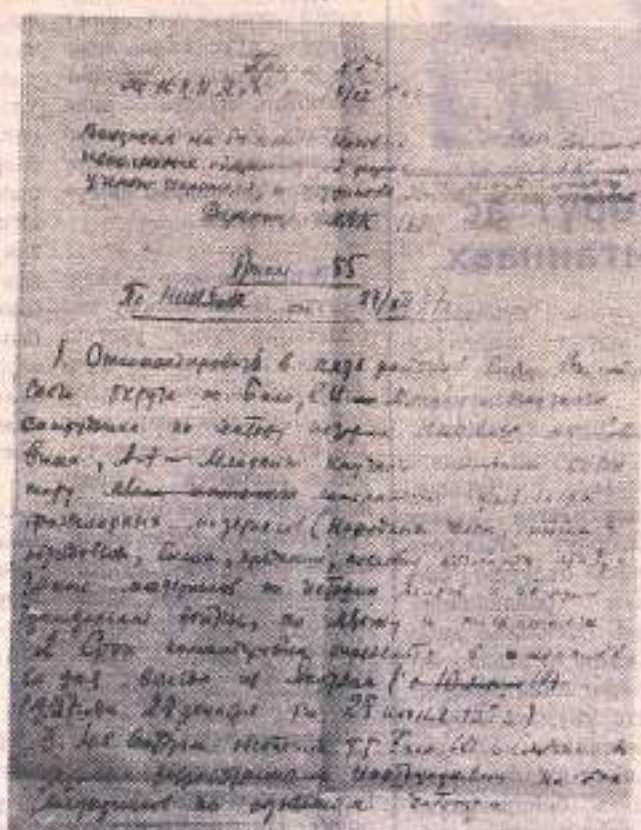

Софронова, Н. Д. Неустыжная история тутуна, онорсон Тыл. литература уонна история институттар баар архив фондугар туттарбыта кун бүгүтүгэр дээрэ туһалыы турда.

Мин 1980 сыллаах сааһаары А. И. Софронов архивны үөрэтэн көрөргө саваммытым. Элбэи билбитим, өйдөөбүтүм. Үөрөм иһин, П. А. Ойуунускай Архангельская куубурунада административнай сымнара ыһылыбыт А. И. Софронов көрдөһүтүгэр хардарыт дьобуус кумааһыга суруйбут суругар түбөһө түспүтүм. Ойно Платон Алексеевич Анемподист Ивановична олорон саамай марахан кунүгэр олохтоохтук, илгилээн эр-иннэриндээхтик кэски сылдыар болдьоонун бүтэ-ринэ айымньыларын таһаарар кыах баар буолуо-ба дээн санааны өлүт

скай наука доктор, профессор А. Е. Мордиков «Саха Сирэ» хаһыада соторутаагыта Тыл, литература уонна история институтун директора П. А. Ойуунускай 55-е күмүрдээх тинэх бирикэһини туһунан бэртээхэй астыаты-ланы суруйан баччэттээ-питэ. Бу докумуонига би-лиги биир дойдулаахтар-бытын фольклористары С. И. Болон, А. А. Са-винны Булуу бөлөх оро-нуоннарыгар саха нуруу-тун историйыгар, этно-графиятыгар сыһыаннаах фольклорнай матыры-бааллары хомуйтара өр-көмө бөлөхтөөн коман-дироналыыр туһунан этиллибит. Фольклорис-тар С. И. Болон, А. А. Са-вин сүрдээх үгүс фоль-клорнай матырыбааллары хомуйан адалан Тыл, ли-тература уонна история институтун архивыгар туттарбыттар. Билиги биир дойдулаахтарбыт ити курдук П. А. Ойуунускай тинэх дьаһалын чыстээх-тик толорбуттара (иккис снимок).

Матырыбааллары хо-муйда Сэмэи ТУМАТ.

(үһүс снимок).

П. А. Ойуунускайдыын биир институтка үлээ-бит, кэли бу институту тутан хаалбыт философ

Акционердар буоларга дьулуур

(Бүтүүтэ. Иинни 1 стр. көр).

—Агардаас тутуунан ба-рар кэлтэй буолсу. —дир-экономист С. А. Никонов. —Овоһоо промышленно-сыйыналар сеп. Онуоха сааһааһынар да баал-лар.

Кырдык, бийыт саас-кыттан үлэллэр, маа-һыһынар да ыһааха, Билигинтэ 7 мөл. солк. эргиммит. Биир продавец-таах. Табаары, сүрүннээ-бэйэхэрин ииннээминт ба-заларыттан аһалыналлар. Онон сыаната сөбүгэр. Оссо бытархай блоктары уонна киршиччэ онорор сыахтар сайдаллар. Бала-ры кэнэтэргэ үлэлиилэр. Аны пилорама онорор оро-рууга киириэхтэ, нэһилин-нээттан сааһаас киирари-гар суоттаныаха сеп. Оссо маһы таһастыыр сыах аһар, саналыы тех-нологияны баһылыыр ту-һунан кэспэтин барар. Оборудованиета буолду-бут, атыһаспыт сирдэри-гар Ульяновская куоракка ону хайдах үлэстэри үө-рэтэн нэлэбэтэр. Иккисин-иэн, биир эмэ аһаас са-аһа суолга ыһар былаан-наахтар. Ол эбэтэр олох-тоох матырыбаалтан өрө-анньылан таһылан эр-кин буолар дьобуус кээ-мэйдээх панелларын оро-рууга киириэхтэрин эмэ-бадараллар. Бу техноло-гиятын, пресстэһини ны-матын Москвага баар заводка биллэспиттэр.

Билигин дьону хамнас-тыры, ол эбэтэр иинилэр үлээлэх буолууларын хааччыһыны сэргэ, үлэ-һиттэрин социальнай ко-мүскэллээх буолууларын көрөр тэриһтэ эрэ тэри-тэ буолар кэспилдээх. Бу өртүн да нөтүтүүгэ хаал-ларбатахтар. Сыаналар күн-түүн үрдүү туралла-рын учуоттаан, кининээн элбэх көмө оһоһуллубут. Манан профком (преде-датель Н. А. Аржанов)

утумнаахтык дьарыктанар эбит. Холобура, сыана чап-чэкигэр Нерюнгриттан бурдук, комбикорм, греч-ка куруһа, ыһах аһыта, халбайы, хортуонкуй аһа-лан түгэһиптэр. Бийыл саас уонна күһүн дьы-тэрилин арааһын (стен-кэтиттэн триомо снэриилэ-лигэр тиниэ) уонна мото-блок, мотоцикл аһалан сайаапканан биэрбиттэр. Көмө хаһаайыстыбаах-тар. Үлэһиттэригэр кин-лэтин 500 солк. сибиниэ-этин түгэһиптэр. 7 ге-ктарга хортуонкуй олордол-дор. Онтон кырдыаһаас үлэһиттэригэр биридди куулу өлүүдээбиттэр, ону тайынан 3-түү куул ком-бикорм, 5-тин килэ си-бинниэ этэ биэрбиттэр, барытын босхо, өссө 40-нуу тыһ. солк. харчынан көмө онорбуттар.

Бу кэли, дьыэ кэргэн-нээх үлэһиттэргэ 100-түү, онтон уратыларыгар 50-нуу тыһ. солк. биир көм-нээх материальнай көмө-көрбүттэр. Элбэх ыал дьыэ туттар. Онуоха ма-тырыбаалын булууга, пи-лорама онотуугар чэпчэ-тиилэр оһоһуллаллар. Ба-йы үлэһиттэригэр итилергэ расценка да кыра уонна ол 50 бырыһыанын тэриһтэ уйунар. Колонна үлэһи-тин оһото оһуоһаага үчү-гэйдик үөрэнэр буоллаа-ры сылга нэһитэ харчы-нан бириэмийэлэнэр эбит. Өймөкөөнтөн таба тыһы-уонна этин аһалан аты-лаабыттар. Маһааха сыа-налар аһардарын тэриһтэ уйуумт.

Манан бири бэлиэтээ-ри тыһабын: «Якутгро-промстрой» МПМК-та, ак-ционернай общество буол-лаһына даһаны, үлэһиттэ-рингэр саһаттан-саһа үлэ-мисстэлэрин таһаарар уон-на кинилэр социальнай өртүнэн көмүскэллээх буолууларын маһнаһыыр кыахтаах.

С. СМЕРНИКОВА.

Кэрэ киһи олоһун кэрэһиттэрэ

«Хотугу сулус» суру-наал 1978 сыл 4-с нүө-мэригэр П. А. Ойууну-скай «Эрбэхтэй Барган» олоһоһо онортообут ба-ччэттэһиптэн Платон Алексеевич иһин батта-быт докумуоннарын, су-руктарын булбут иһин дээн санааны аргыс оһостубуту.

П. А. Ойуунускай ааты-нан литературнай музейга үлэһин сыл-дьан биридэ маһааһа түбөһтүм. Краевед И. Новгородов олбүтүн кэ-лиэ иһин кыас оһотоһо (музей үлэһитэ) аһатын ииннээһин эһитин Кы-рааһы үөрэтэр Ем. Ярос-лавский аатынан музейга туттараары сүрдээх кыа-раһаас хос баарыгар сүө-кээн сыһыарара. Элбэх иһингэ этэ. Арай олоһ-быһастарыгар. П. А. Ойуунускай дээн халык-каһылы өһтөөх киирээтин бааллыбыт лаапка баара көстөрө. Сөргүн көрбү-түм, онтукабын таспар биллэрбэтэһим. Кыл-тыһымынан тэһинээ музей директорыгар В. А. Про-тодьионов. Кулантайга тиниэн туту көрбүһүн кэспээн биридди. Кини күн иккис аһарыгар му-зейга тиниэн көрдөөн, бу лаапканы ыһыта.

Онтукабыт, П. А. Ой-уунускай олоһото буол-лан биэрбитэ. Рукоһы, маһиһаага оһуудубут иһэиһ дуу, үһүс дуу э-земилэра этэ. Лаапка таһыгар рукоһы үстэ-хаста көрүлээ сылдыбы-тын көрдөрөр харандаа-һынан бэһиэтээһиннэр бааллара. Рукоһы ба-рийэ сылдыан П. А. Ой-уунускай маһиһаага көтү-тэн көбөһиптин иһитиннэр көннөрөн суруйбут иһи-тингэр кэһиллэ түөлүһүт. Ойно маһык суруллубут. Онорор уолутун үтүтүтэн Онордуйа олорор баа-һыттан.

Таһыгары чакыһа олорор Таас холорук таһахтаах дээн (баһааны снмк).

Олоһо рукоһыа му-зей фондугар туттарыл-лан, дьон көрүтүгэр ту-руоруллубута.

П. А. Ойуунускай са-һа баһааны суруйааччылары-гар А. И. Софро-новка, Н. Д. Неус-тровка уһулуучу истин-ник, харыстаһыллаахтык сыһыаннаһытын биллэбит.

Түөһэбэ—пааматыннык

Сөргүн, сүт-кураан бу-руукаһыт 1942 сылыгар Аччаар нэһилиһини «Дьу-лурба» уонна Новгородов аатынан колхозтара—ба-рыта 66 хаһаайыстыба—хоту Эһиһтээн оройуонугар көһөрүлүбүттэрэ. Ово-луун-уруулуун барыта 116-тыа аһаһит 1946 сыл-лааха дойдубутугар баа-ра-суоһа 48 иһин эргил-лиһиптэр аһытарбыт кө-мүс уһуохтара ыраах Маһиһаага хаалбыттар. Кинилэр билиги, тыһа-наахтар, сурахтэһигэр маһдын тыһаһахтар.

Төһө да аһыһыһыт, таһаһыһыт—сөһоһуһуһут иһин, уруоһу сыһаарга бу туһунан айдаарар, туруор-сар таһыһаһыт курдуга. Билигин дьэ кырдыкпыт кылбайан, олбүтүтэһитини

кэһиһтэһиһи кыахтаныһыт. Субу соторутаагыта Түө-һэтээн хоту көһөрүүгэ үү-рүлүбүттэр онно баран суоруа суоллаһыт биир дойдулаахтарытыгар паа-маһыһыһык туруордубут. Онтукабыт көстүүтэ маһ-ныһаас цемет олоһо кө-һүүгэ тэһиллэн барыт дү-лүһү көһүөһаһаһа тэһи-гаһыт турар, ортотугар суйданан кураһаһа хаал-быт дьыһыт тураахтыһар, ол иккис өртүгэр—аһаһы-ты атаарар, көрсөр ытык-маһы сэргаларбит. Бэйэм санааһар, иһин сүрөһи-һиһиһи ортотунан иһиһар үчүгэй оһоһуһу. Арай, дьомһуһу аһаһара суру-лубатаһа хомотор. Ону кэлиһ, баһар, эдэрдэһи-тиһтэн биир эһит дьобу-рдаах, баһаһаах оһо көһтөн

снэһиһэһэ. Пааматынныһы онго-рууну Түөһэ кырдыаһаас олоһотоһо Николай Дми-триевич Беллаев көһүлээһэ уонна салайда, оттон үбүн биридди бэйэһиттэн ук-тубут.

Пааматынныһы аһыһа билиһини Түөһэ эдэр-кыр-дыаһаас олоһотоһо олоһуу кэһэн кыһыһа, кулууһа бэртээхэй көрсүһүү буола. Эдэрдэһэ, оһоһорго: «Бу пааматынныһы хар-ыһаһаһа, кини билиһи хаан-урууларбытыгар кэ-һиһипт буолар». —Дэһи-бит. Дьыһар, төһөһээх эл-бэх ыар-баттык буолуу саһаа, эрай муһу, харах уута—барыта түмүлэһ бу сүдүргү пааматынныһы туруоруллубутун тыһыһаһа эһар кыаһыһаһа. (Оһоһор-бут ону өйдөөһэһэ) дэһи эһиһэһиһа.

Анна МОНАСТЫРЕВА.

Итинэн республика
инин оройуоннарыттан
биир бастаныан утүө
дьааланы савалаан иһэн,
ситэ-хотэ сүһүөбэр ту-
уорбакка хаалбыта. От-
тон биһиги улууһутуттан
балачча хойуту тарыммыт

«Мааракчаан» бастакы биэринитигэр кыттымыс ылбыт улуус дьахталатын баһылыгын солбуйааччы Т. Л. Тарасов, телестудия айар бөлөхөр улуус дьахталатын аатыттан ситиһинилэр баҕарарын этэн туран, улууска маассабай ыһитиннэрэччү биллэрэн иһин. Средствотын сана көрүгүнэн билигин олох ситиһинилэрин да, ыарахаттарын да нөһүлүмүннөбө сырдьыктаахтык, хайдах аарынан тюрдөллөритэр баарда. Телестудия ити нөһүлүк улууска Ийэ күнүн ырааһыныгыттан үстү-

Олохторх телестудия бастаны бйэринтигэр Дьокуускайтан Саха Государственной национальной телерадиоконпаньатын редактордара Н. У. Максимов уонна И. М. Слепов ылдыгыт быйытынан кытыннылар Кинилэр, бу саага тэриллэбит «Маарыкчаан» телестудия үлэтигэр-хампааныгар үтүө бабарыылары биллэрэн турар, иикэ өртүттөн икка сибиэһи тутубан айымнылаахтык, сонун темалары арыяан үлэлитпргэ ытырдылар. Телерадио редактордара, компания видеоператордара былырын Чураачыга ытылабыт тыа сириги спортсменнары IV оонньуулары уонна быйыл сыйын Сагалас улуухугар Баһыай Манчаары бирииниэр буолбут күрэктэхтэн эртэн устубут кинналарын көбүн гысан илдээлибиттэрин нөрдөрдуэр.

Аны билгисин «Маарык

Снимокка: «Маврык-
чан» телестудия сала-
аччыта В. П. Герасимов.
П. СЫРОВАТСКАЯ,
автор фотота.

Үтүө үгэстэр салҕаныхтаахтар

Билигин, төхө даганы
ногул барбыштыт ийни,
скаллар снэрдэрин кэһэн
турашмыт, таптаабышты-
нан бачаачайдырбыт
тыаларбыт, күөллэрбит
баайдарын ногул аты-
дырбыт сатаммата буо-
лаарай. Онуку бас-баттах
бардахпытна тыабытын,
күөллэрбит баайдарын ах-
сааннаах сылынан эһэр-
бит чуолкай, кэнчээри но-
дүөнэбитигэр туохтутун
хаалларабыткы! Билигин,
пистал буолбатах, олуур-
га тутуу барабинэтин, от-
тугу соботуопкалааччылар
уонна ханна даганы түл-
тээн-таптаан үлэлээбэт со-
рох дьон маһы талбытта-
рынан нэрдэн ууга-ханас
ыскайдыахтар аны куех
далай көмүс хатырынтаа-
дын ногул бачан ыла-
нар, күлэлэтин 600—900
солк. атыытыгар.

Мунха
малааһына

Мунханы бастахы туй-
рингэ кэлбит балыктан
сүүрүнн баһан ылан
ыраах эһэллэр, ону мун-
хара кэлбит оё-уруу нин
төһө түргэнник тутууу-
лаабынан хомулар.

Балыгы түгээтүн эмиз
тусла сирдээх-туомнаах

Өбүгэлэрбит дэ ити
курдун нүөх далай бизрэр
көмүс хатырынтаадын ба-
ры сири-туому тутуһан
айэ дэмнэхтин үлэстэл-
лэре, үөрэллэрэ-көтөллөрө.

Варвара
ОКОНЕШНИКОВА

Бааһынай
хаһаайыстыбата
элбигир

Алтынныг 1 күнүзэ-
би туругуун республика-
да төрлийбит 2649 баа-
һынай хаһаайыстыбатыг-
105 тыһ. гектар сир сы-
һаарыллан турар. Ити-
һиниттэн 97. тыһ. гектара
хаһаайыстыбалара туһа-
ныыга. 8 тыһ. гектара —
арендада бөриллбитэ.

Чурапчы улуунугар
233, Уус-Майгара — 254,
Уус-Алданга — 371, баа-
һынай хаһаайыстыбата
баар. Ньурба, Олүөхүмэ,
Нам, Хангалас, Мөңгэ-Ха-
налас уонна Сунтаар
улуустарыгар 106—181,
Дьонуускайга 134 бааһы-
най хаһаайыстыбата тө-
рүдүннэ.

323 бааһымай хайааныстыбата 3 гектар илчил, 64 хайааныстыба 200-гүү гектартай ордух сирдээхтэр.

● Мэнэ рационализатора Валентин Васильев онгохуктара, ньымалара ●

Хаптахыны кырылыырга аналлаах тэрил

Валентин Васильев хантайныг сураахын онорбот, эрбнүтгээр нэгжлэснэв, уяа-хагас чирэстэснэв. Хантайны нөбүс-нөвүтүк тутан бнзэрэр-анал-лаах тэрил онорбул. Он-туката маньжк: дисковой эрбнүт турар улуу бэрэ-гэлийн устатын тухарь сы-рылалчарь бэйгэ-эйгүтэн тобулан даутагройнай. Ис-

Мангун тэрийн туттар
буудуувттан ыла холо-
бур, 7Х7 и янззэх дьа-
муостатын 4 чаас илгэр
хырылаан кэбінэр. Дьэ,
тэниээн көрүн: итини су-
лааһынныгырыгар, илгизээн
үтэн бэрийнэ төбө би-
ризмэрийн сүтэриэх мин?

Кириллчээ оһох ака-
даатын бэрэбинэнэн ууран
таһардакха, үйэтэ кыл
гас, Оттон бетонунан ку-
тан онордоххо, сирэ ирэн,
оһох олоһо хамсаан хаа-
лар, диир Валентин Васи-
льевич. Оһон киһи оһох
ақылаатын таһырынан
иһэрдэн онорор Онтуката
алын өртө аһаас буолан,
салтан көгүл хамсыыр,
оһон сирэ ирбат, аһылаат
үйэлээх, бөҕө буолар.

Аны ооңу тутан таһаарыгар тими́р турбалары араас моһуоннаах гына

рууга сана
ллэр

тара оюхтон чорбойор гына ололдор. Онтуката салгыны сылытан таһырдыа үрэр, оһон дьээнн түргөһөнн сылытар. Кириһичэ сылыһан итинтин бириһтэ олуэ бытаан, оттон тымыр турба ололдуллубут оһоһо сылааһын тута биэрэр.

Турбадар итйэн убаан олоху алдымшатынар дьэн сөптөөх сиригэр композитордары оскортуур. Ол аата тугуй? Суон турбаа синьингэс турба иһирдэ, иһирэр сирин иһэрдибэт, асбестовой сабынан эри- лэн кийинэр. оччогуну турба итйэн «ууһан», со- лон «кылгаан» бизирити- тар олоху хайа тэһнэр.

Эбэрдэлиибит!

Биргэ үлэнир табаарыстарбыт Светлана Иино-
ментьевна уонна Терентий Алексеевич КАРДА-
ШЕВСКИЕДЭРЭЙ маннайгы кыыстары кэспит тэ-
ринэр, мал буолар, аал уоту оттор, алаһа дыһаллар
үөрүүлээх күннэринэн истинник эбэрдэлиибит. Эдэр
малларга Иадига уонна Серенага чэгиэн-чэбди до-
руобууһа, уостубат тапталы, дыһаллоох олоху, үгүс
оҕону көмүс нэһиэ уйалыылларыгар, иитэр сүөһүгү
күрүөлүүллэрингэр, сир сиргэ буолан сиргэйдил-
лэрингэр, аал уоту арчылыылларыгар, үтүмэн үгүс
сылга айалээхтик, соргулаахтык олохторугар,
адэрдэртэн айаларын, кырдыагастартан алгыстарын
ылалларыгар, албэх доҕордоһоллоругар, табаары-
скаларга, оҕо аймах күүһүгэр, ылдыытаах,
хоноболоох сылаас нэһимэ дьэ кэргэн хотуннаах
тойонноро буолалларыгар баҕарабыт.

«Сага олох» хаһыат редакциятын коллектива.

х х х

Күндү кэргэним, тапталлаах аҕабыт, эһэбит СЕ-
ДАЛИЦЕВ Афанасий Афанасьевич, Эһиги 50 саас-
кып туолбуксунан итинник истинник эбэрдэлиибит!

Эйэһэ, күндү иһиһитигэр, кытаанах доруобуу-
һа, уһунтан-уһун үйэни, кырдыары, сылабыр бэл-
бэһи, оҕуу олоххо эрэллээх үөрө-көтө сылдьарга
баҕаран туран, Эһи үтүө сүөһү, убаарабат маһам-
ныһа иһин сүһүөхтөөх бэйэбит сүтүрүһэн туран,
маһанабыт!

Кэргэним, оҕолорум, сүөһүмүм.

Сэттэһиниттэн почтабыннар пенсияны, пособиенны
дыһалларын илдьэн биэрэллэринэн, почтага пен-
сияны, пособиенны биэрин тохтотуллар.

Почтовой федеральной субсидии.

«КЛАССИКА» ПРЕДПРИЯТИЕ бэйэтин маһаһыныгар ыҕарар

БУДУОХХУТУН СӨП:

- «Жигули» уонна «Москвич» автомашина-
лар авторезиналары;
- офиснай сейфэлэри;
- «Око-400» касса аппаратары;
- биһир тумбалаах остуоллары;
- тонгорор камералары;
- «Снайге» уонна «Орск» тонгорор камера-
лары.

Маһаһыны Ытык-Күөл сэлэниһэтигэр баар.
Тел. 21-204.

СҮТҮКҮТЭР

Бүтэй кугас маннаас
уонна маннаас муобур ты-
һы тыһагастар сүтүтүлэр.
Муостарыгар, сүүстэри-
гар ыһаасалаһымматара
(халлаан күөһүгүн). Көр-
бүттөр Талой Дирингэр
Романова Елена Петров-
наа биллэрингэр. Тел. 27-
650 уонна 27-520.

х х х

Сырдык кугас тыһы ты-
һагас сүтүтүлэр, муобура
«КП» дьин сурууһа. От-
тон миэхэ сырдык кугас,
маннаас тыһы тыһагас, ха-
раҥа кугас маннаас тыһы
тыһагас (билбэт сүөһүлэ-
рин) тутулан тураллар.
Көрбүттөр уонна сүтүк-
төөхтөр, биллэрингэр, ыһа-
гастарыгар. Аадырыһыт Чу-
раҥчы с., Спортивная пер.,
4. Тел. 21-072.

Таптыыр кэргэним, аҕабыт, уолбут, убайыт,
«Агропромсервис» Одьулууннаагы уһааста-
һын элэктригэ

МАТВЕЕВ Владимир Константинович

эдэр сааһыгар соһумардык олбүтүн, дьирин-
нин курутуһун туран, аймахтарыгар, доҕотто-
ругар, бары билэр дьонулар иһитиннэрбэит.

Кэргэни, оҕолоро, ийэтэ, аҕата, балта,
бырааттара.

Матвеев Владимир Константинович олбүтүн
кэргэнигэр, оҕолоругар, ийэтигэр, аҕаты-
гар, биһиргэ төрөөбүттэригэр, чугас аймах-
тарыгар дьирин курутуһуннарын биллэрэллэр:

- Одьулуун нэһилиһин дьаһалтата;
- 13 №-дээх ОНТУ коллектива;
- Карл Маркс аатынан бааһынай хаһаайыс-
тыбаларын ассоциацията.

Редакторы солбуйааччы М. Н. СИДОРОВА.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла
Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор—
21-332, отделы—21-285, общий—21-505.

ДЬОКУУСКАПГА «Би-
тин» национальнай
киниһэ маһаһыныгар
Иван Михайлович Павлов
«Өлүү хараһын үстө өҕө-
һөн» дьин ахтылларын ки-
ниһэтин 7. тый. экземпля-
рынан бөһөтүтүн таһаар-
да. Кинигэ редактора —
биһир дойдулаахтык А. П.
Егорова, художника — П.
И. Решетников. Кинигэ ки-
ниһэ таһыгар нууччалар
саха саллааттар оҕуһаа
кэспит оҕолорун уру-
һуйдаабыт. Кэлин стра-
цага И. М. Павлов фото-
та уонна кылгас автобио-
графията баар. Аан тый
оннугар «Ытыктанар бы-
рааптаахтар» дьин ыстаты-
һагыгар Иван Михайлович
саамай сөһө урут ханна
даһаны байыһаннай үөрөх-
хэ үөрэмистэх сахалар сө-
һи ыар усулуобуйатыгар
саллааттыы сылдьан араас
байыһаннай идэлэри баһы-
лаабыттарын, Чурапчыттан
киһиэхэ наһараада ылбыт-
тарын киллэрбит «Саха-
лар булчуттар, бөһөтүтү
сааһыттар, киһилэртэн
разведчиктары, снайперда-
ры бэлэмизэ» итиннэ
уоннуу хоһо-хоһо туолуу-
тун генштабка даһылаат-
таан» дьин Ураллаагы ба-
һыһаннай уокурунка 1942
сыллаахха дьаһал илбэ-
тэ. Ити улахан сыһабыт,
омон киһи туттуохха сөп.

«Чурапчыттан хас киһи
уонна киһиэхэ сэринтэ-
питтэрэ баччаанга дьирин
өссө чуолкайдана илик.
Төһөнөн кэргэнтэн үлэлэ-
һин да, сөһөһөн сага
дьоннор биллэн-көстөн
иллэлэр», — дьин автор
сөһө сүрүһэр. Өссө 1964
сыллаахха революционнай,
бөһөтүтү уонна үлэ албан
аатын кулууба тэрлэни-
тигэр миниги председате-
лиһин, И. М. Павлов сол-
булааччынан талбыттар.

Оһо үлэһитин үлэһитингэ
миэхэ политсмыһаһыдар,
гражданскай сэрин темала-
ра, оттон Иван Михайло-
вичка Аҕа дойду сэринтин
үөрэтин сүктөрүлүбүтэ-
рэ. Итинтэн ыла быһа сы-
ралаһан элбэх матыры-
һаалы хонуйуһа, муста
итиннэ хаһыаттарга, суру-
һаалларга үтүстүк сүрү-
һа. Аһы бу киһигэ таһаар-
тарда. Ол эрэһи Иван
Михайлович, бэйэтэ хоһо-
һорун курдук, Подольскай
архивыгар эрдэ баран үлэ-
лээбитэ буоллар, өссө эл-
бэһи оҕоруохтаагы хаалла
дин саныһыбын.

Аһыт сыһа уобалас-
таагы военкомат команди-
ровкатынан баран Иль-

Буойуннар тустарынан сага кинигэ

мень-күөлгэ эһэбит 19-с
туспа хайыһар биһиргэ-
тин дьонун, сорох чурап-
чылары булаттаабыт. От-
тон ити архивтан уус-ал-
даннары ученайдар Д. Д.
Петров, таатталары жур-
налист уоллара И. И.
Иванов хаскыһаннар толо-
ру ситэртэтилэр. Арай
чурапчылар харчыта суох
буолан хааллылар. Улуус-
ка «Память» киһигэ тах-
сыахтаагы умнууга хаал-
бытыттан автор хомойор.
Кыһыны 50 сылын көрсө
сэрин кыттыһаахтарып
испийнхэтирин чуолкай-
дыһаҥа бары олохтоох
дьаһалттар көмөлөһө-
лүгэр баҕарар. Ити бары-
быт ытык нэһэ буолуох-
таах.

Бастакынан, Семен Дми-
триевич Флегонтов биһэ
бөһөтүтү орденынан наһа-
раадалаһымт доһуһуһу-
ра нууччалары бөһөтүтэ-
мит. Арай оһо «Дойду-
тун дьонноро маннай утаа
эрэмистэ курдук саһарал-
лара» дьини сөһөтө
суох. Кырдык, оччолорго
оройуон прокурора Нико-
лай Игнатьев, Н. В. Фле-
гонтованы кытта тый аах-
сан баран, С. Д. Флегон-
тов наһараадалаһымт
дистэрин ирдэһэ сылдьы-
быт курдук кэспиллэлэр.
Ол гынан баран Игнатьев
бөһиги дойдубут киһигэ
буолбатах этэ, төһө кыр-
дыһа биллибэт.

Иһиһинэн, Мэлдьэхсит-
тэн төрүттээх капитан Се-
мен Егорович Аммосов ту-
һунан «Биһир хааптыла
хаан хааллар дьирин»
дьин төһөлөөн сүрүһүт.
Дьоккуускайдаагы нацио-
нальнай байыһаннай оһуо-
лаага үөрэмистэтигэр 12
сыл устата армияга су-
лууссалаабыт. Киһи капа-
лэриһт, снайпер, парашю-
тист, летчик, рота коман-
дира, бомбардировочнай
эскадрилья аэродромун
комендана, авиаспециалист-
тар оһуолаларыгар курс
комендана, 51-с авиабом-
бардировочнай чаас опе-
ративнай отделы началь-
ниһа, кэлин 14-с армия
34-с авиабомбардировоч-
най чаас штабы началь-
ниһа, 1942 сылтан 149-с
стрелковай дивизия пол-
катын штабы начальни-
гар тыйа үүмүт эбит.

Төһө даһаны штаб началь-
ниһа буоллар, бэйэтинэн
холобур көрдөрөн атака-
да иһирини баһылыыр
көһүлүүр хорсун офицер.
Семен Егорович 1942 сыл
атырдыах ыйы 18 күнү-
гар өстөөх бомбалаһыныт-
тан өлбөтөҕө буоллар, өс-
сө аатырыада, сага нору-
тун суон сураһырдыада
хаалбыт.

«Тинс-тыгырах тийэ-
ринэн» дьин төһөлөөн Ро-
ман Егорович Захаров
туһунан сүрүһүт. Кур-
най тоһойтон Прагада,
Берлингэ тийэ сэринлэ-
һэн баран биһиргэ даһаны
баһыһарбатах дьини дьыл-
жалаах буойун туһунан сө-
һэриһир. Киһи чех оҕотун
саныһар олордон Прага-
да түспүт хаартыһкатын
Прага хаһыатыгар ыһтан
бөһөтүтэпит. Роман Его-
рович сааһын тухары кэр-
гэһиммэтэ. Ол иһин кү-
лэ-оһоннуу «Ити оҕолоох
чех дьахтарын ыһан кэл
дьин хаадыһаһырыт. Ки-
һи Коркина Евдокия Ии-
нокентьевна кытта су-
руһсара, табарыстыы бы-
һыһан. Оттон киһигэ
кэргэнигэр Дуһаба 20
страницалаах суруга

дьин албас киһирбит. Төр-
дүс иһиһинэн «Саһар үйэ-
тигэр биһиргэ сыһар»
дьин төһөлөөн Хайахсыт
киһигэ Илья Петрович
Марков туһунан сүрүһүт.
Кинини биһир орденынан
наһараадалаһымт курдук
өйдүүрүм да, киһи үс
орденнаах эбит. Ол доку-
муһуһунан бөһөтүтэбит.
Арай «878 ОКСРОАНБ»
дьини киһи дьиниһэ өй-
дөһөт. Ону биһирдин буу-
кубаларынан арааран «878
отдельный корпусной са-
перный Рославский орде-
на Александра Невского
батальон» дьин быһааран
бөһөтүтэ буоллар өйдөнүм-
тү буолуо этэ. Роман
Христофорович Кривошап-
кин туһунан сага маты-
рыһааллары, киһи олбүтүн
кэһэ кэргэнигэр Валенти-
на Васильевна Роман
бөһөтүтэ доһоруттан кэл-
бит суруктары, Амма Ач-
чытайын кэспэһин уонна
автор тус бэйэтин кытта
кэспэһини киллэртээн
сүрүһүтэ сонун ааһаач-
чыны кэрэхсэтэр. Кэлин
ылбит наһараадаларын,
эвангелиһи эһиги эбитэ

буоллар, атын улуустар
ааһааччыларыгар тоһору
сөһүс өйдөбүлү биһиргэ
этэ.

«Кыдыһааччылар рота-
ларын командиры» дьин
Егор Дмитриевич Доһор-
дуров туһунан оһус бэрэ-
киһи хоһооннорун кыһы-
рэн туран, тоһорутук су-
руллаубут. Афанасий Гри-
горьевич Новгородов, Ии-
нокентий Дмитриевич Его-
ров, Прокопий Иванович
Диодоров, Константин Ма-
карович Федоров, Дми-
трий Семенович Соловьев,
Семен Инокентьевич По-
сельский, Петр Николае-
вич Егоров, Василий По-
ликарпович Сысольтин,
Дмитрий Афанасьевич Ам-
мосов тустарынан сүру-
һан, киһилэр хаартыһкала-
рын кытта бөһөтүтэпит.

Автор, бөһөтэ сэрингэ
сылдыһыт киһи буолан,
саллаат саныһар санаатын,
кыргыһы түгэһирин
итэһитилээхтик көрдөрөр.
Ыттаах аһын өстөөх та-
быллыбат, киһи киһиргэ-
һин аһын сыһа ситиһил-
либэт, сэрингэ кыһыны да
хотторуу да баар буолар,
бууһаһыттан да, снаряд-
тан да эһи-биһир куоплак-
кын, өстөөххө уоту аһар-
һын тохтотуо суохтааххы,
«киһи» дьин тый өйдөбү-
лэ туман курдук өйгөр
оһуулан аһар. Өстөөх
дьин өлөрүүхсүт, ону аа-
һан Гитлер ыһпыт чиччи-
гэ дьин курдук өйдөбүл
дьиниһитин көстөр. Ити тү-
гэһирин оһус табатыт, итэ-
һитилээхтик сүруһу-
һаһар. Холобур, «Снаряд-
тар хоннуу сатаан татта
рыллыбатах бааһына кур-
дук күөрэлээбиттэр, алпа-
да түһэһин, өлүктөн иһ-
вэһин, төһөлөөх хорсун
быһыһалар өйдөһөһөн,
өйөһөһөн, биһирэмизкэ
хаалаллара буолуой» дэ-
талиһир.

Улууспут бастык бу-
ойуннарын ааттара, бөһө-
түтэ сүоллара үйөһитил-
либүтэ маһаһаах.
Иван Михайловичка ма-
тырыһааллар өссө үгүстэр.
Олору бэрээдэһтээн, сис-
темалаһан өссө сага киһи-
галары таһаартарарыгар,
үүнэр көлүөнэҕэ балах-
тиһиргэр баҕараһыт.

Гаврил ЕФИМОВ.

Ветстанция уонна ветлаборатория кол-
лективтара Чакыр ветуун санидиссэйгэр
Дьаһоһоһа Валентина Гаврильевна тап-
тыыр ийэтэ

БОРИСОВА Парасковья Степановна
олбүтүн курутуһуннарын тирдэллэр.

Дирин агрошколатын администрацията,
профкома оһуола үлэһитэ Николай Егорович
Саргыдаева ийэтэ

САРГЫДАЕВА Анна Николаевна
олбүтүн дьирин курутуһуннарын тирдэллэр.

Учредители (соучредители) газеты — Редакция, Администрация улуса,
Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполирафиниздат».
Автордар санааларын кытта редакция санаата биһир буолуһуон сөп.
Газета издаётся на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.
Индекс газеты: 54907. Объем — 1 усл. печ. лист. Тираж — 3339.

Зарегистрирована Саха
(Якутской) региональной
инспекцией по защите
свободы печати и массо-
вой информации.